

Vývojová psychologie I

Prezentace z 3. přednášky v JS 2007

Pavel Humpolíček

Psychologický ústav FF MU

The image shows the cover of a spiral-bound notebook. The cover is a light beige or cream color with a subtle, repeating pattern of small, stylized floral or geometric motifs. The spiral binding is visible on the left side, consisting of a series of metal rings. The text is centered on the cover in a large, bold, orange-red serif font.

PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ
NOVOROZENCE
A BATOLETE

Prosociální chování novorozence

To vše svědčí o možnostech rozvoje sociálních dovedností již v tak útlém věku:

- 📄 Reakce na lidský hlas (zejména mateřský)
- 📄 Úchopový reflex
- 📄 Plazivé reflexní pohyby

Prosociální chování novorozence

- 📄 Pláč a křik (matka umí rozlišit mezi křikem z hladů, strachu a úzkosti)
- 📄 Má ve svém repertoáru všechny dispozice a základní mimické výrazy emocí (radost, strach, nechuť, odpor, vztek...)

Hanuš Papoušek

 Intuitivní rodičovské chování

Synchronizované interakce matka - dítě

Brazelton (1972)

- ☞ Trvá několik sekund
- ☞ Zahájení interakce (vzbuzení zájmu o signální podnět prezentovaný druhou osobou)
- ☞ Vyladění vzájemné pozice (zajišťující optimální pozici z očí do očí)
- ☞ Pozdravení (mimika, vokalizace, úsměv...)
- ☞ Zapojení všech smyslových modalit , vrchol radostného setkání, excitace..
- ☞ Oslabení
- ☞ Odvrácení zájmu

Asynchronizované interakce matka - dítě

☰ Matka nereaguje přiměřeně na rytmus dítěte, že jej např. zavaluje podněty, bez ohledu na jeho momentální stav.

☰ To vede k:

- dítě ztrácí zájem o sociální interakci;
- upadá do apatie;
- angažuje se v krátkých, neuspokojivých pokusech o kontakt.

Asynchronizované interakce matka - dítě

 To bývá způsobeno:

– nedostatečná schopnost matky reagovat na potřeby dítěte, nedostatek empatie

X

– když jde o dítě zvláště dráždivé, s nepravidelným biorytmem, které reaguje na jakýkoliv pokus matky negativní emocí

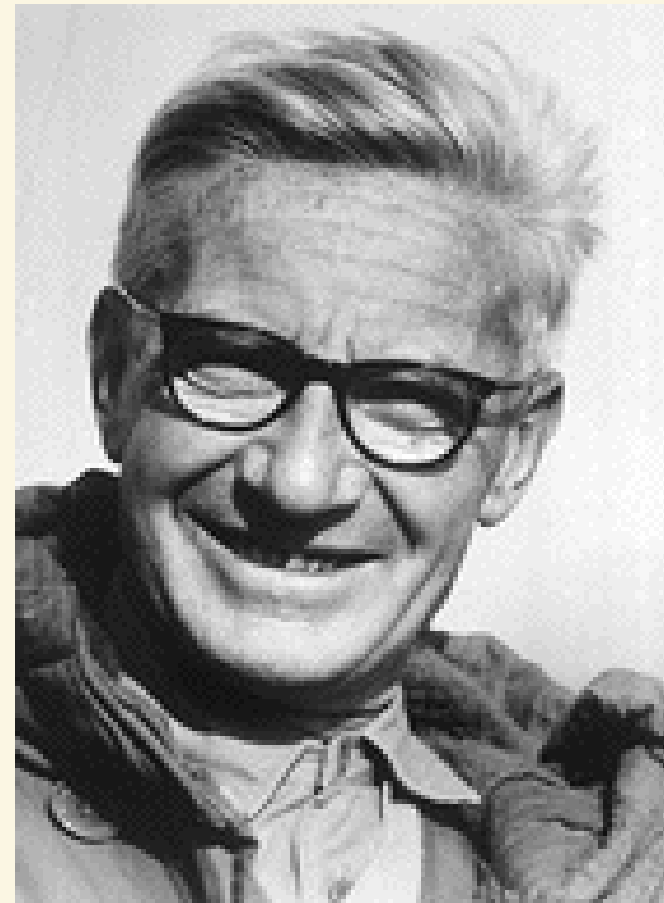
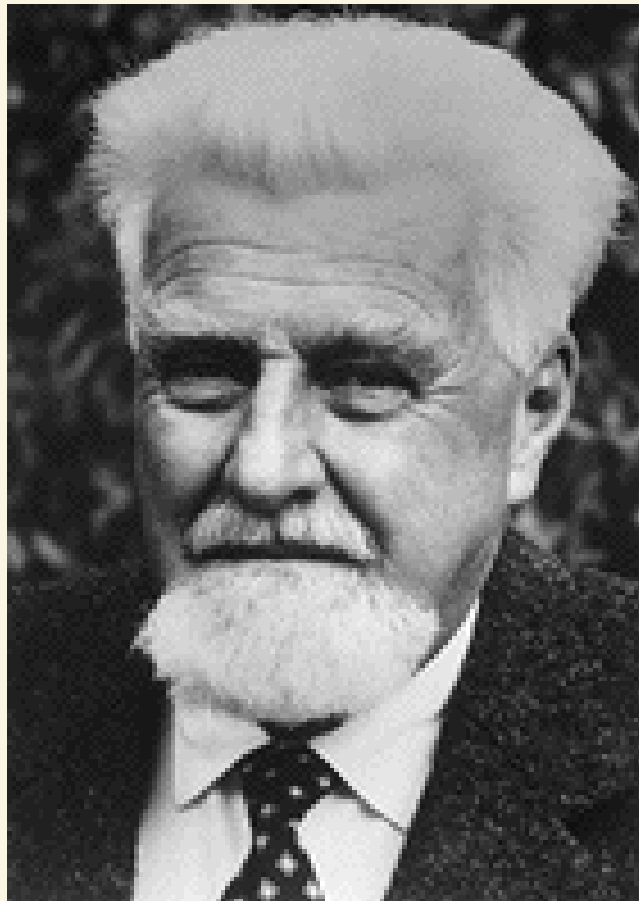
Asynchronizované interakce matka - dítě

- 📄 Občasná asynchronie je pozorována u všech rodičovských párů

A spiral-bound notebook with a light beige, textured cover. The word "Etologie" is written in a red, serif font in the center of the cover. The metal spiral binding is visible on the left side.

Etologie

Konrad Lorenz, Nikolaas Tinbergen

Etologie ve vztahu k VP

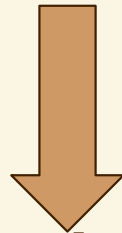
 Zabývají se chováním zvířat

 Kladou větší důraz na genetiku a evoluci

 Instinkty ve studiu chování

Instinktivní chování

- 📄 vrozeně determinováno
- 📄 specifické pro určité druhy
- 📄 musí se objevovat u všech příslušníků druhu ve stejné formě

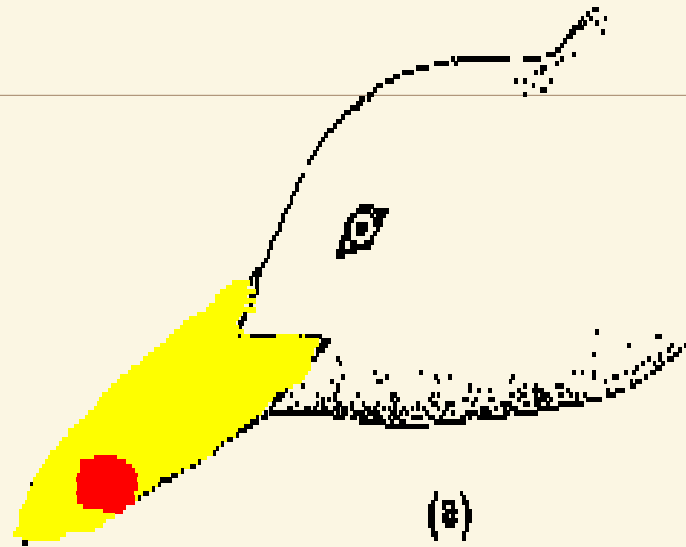
- 📄 vzorce reakcí, které zvíře projevuje při péči o své mládě je příkladem

Vtištění

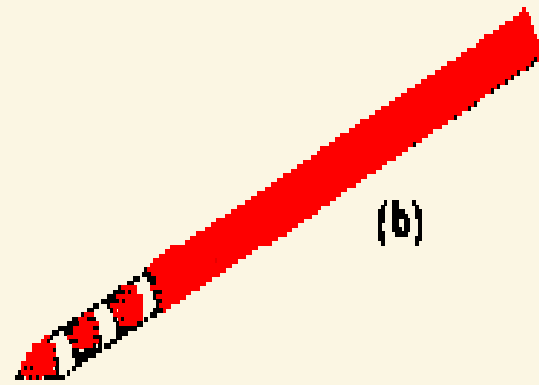
 Typ raného učení

Spouštěče

 Jde o podnět z prostředí, který spouští chování, jenž je pro určitý druh specifické.

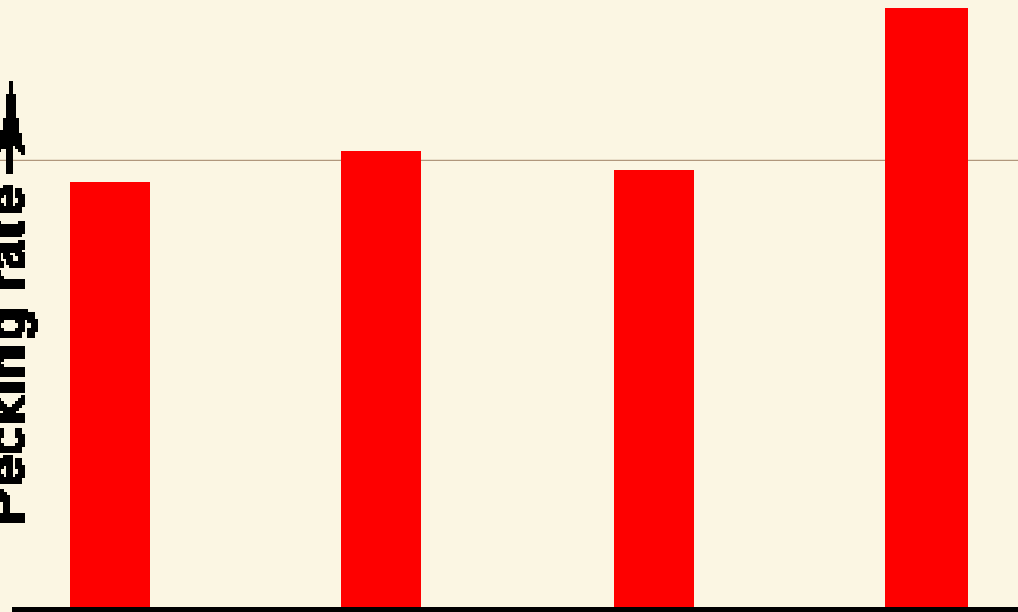

(a)

(b)

Pecking rate →

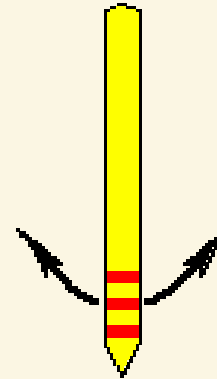
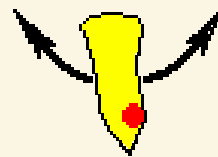
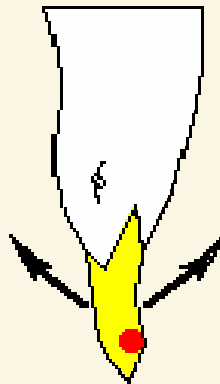
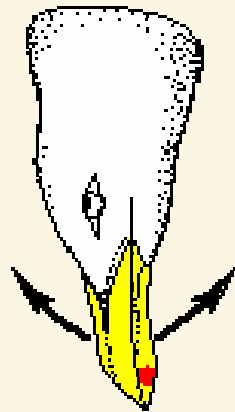

Natural head

Standard model

Bill only

Stick

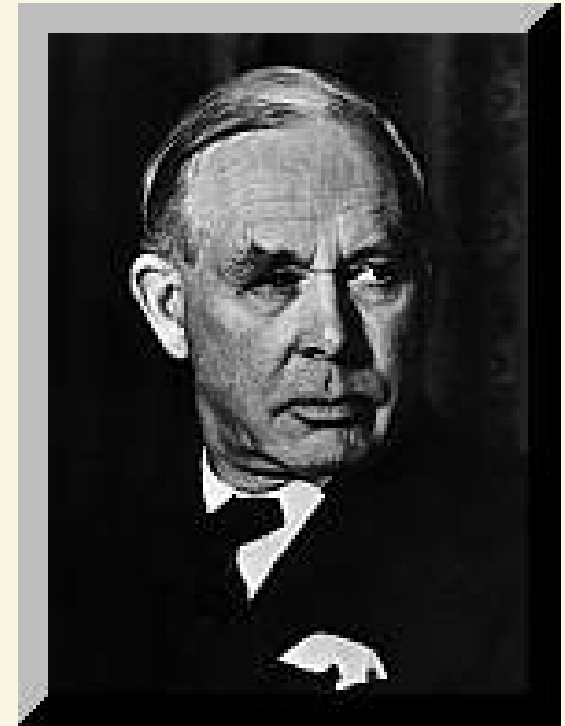

Teorie attachmentu (teorie přimknutí)

 John Bowlby (1907 - 1990):

 otázky sociálního a
emocionálního vývoje dítěte

 otázka vytváření citové
vazby dítěte k prvním a
nejdůležitějším lidem života

Attachment -pokrač.

 Vytvoření bezpečné a jisté citové vazby s tímto pečovatelem (většinou matkou)-
přimknutí- považuje za jednu ze základních potřeb člověka

Vývoj attachmentu

1. Fáze (od narození - 3 měsíce):
Nediskriminované reakce k lidem

Vývoj attachmentu (pokrač.)

- Smích prohlubuje attachment :“Když se dítě směje, chce být pečovatel jen s ním, směje se na něj také, „vykládá“ mu, hladí ho a možná ho i zvedne.“Bowlby, 1982. - Smích prohlubuje interakce lásky a péče

Vývoj attachmentu (pokrač.)

2. Fáze (3. - 6. měsíc)

Více diskriminované reakce k lidem

Vývoj attachmentu - pokrač.

3. Fáze (6 měsíců - 3 roky)

Diskriminované reakce k lidem

mezi 7. – 8. měsícem se objevuje

„strach z neznámého“

- považován za důkaz attachmentu

Attachment - pokrač.

- lezení: aktivní následování rodiče.

Attachment - pokrač.

- Naopak děti se sami vzdalují od matky. To je v situacích, kdy berou matku jako **bezpečnou základnu** (secure base), ze které provádějí průzkumy.

Attachment - pokrač.

- Na základě každodenních interakcí si dítě vytváří představu, že matka je dosažitelná a vnímavá

Attachment - pokrač.

4. Fáze (3 roky - konec dětství): **Partnerství**

Attachment - pokrač.

- „Představa, že zůstanu sám, je jedna z největších obav provázející celý lidský život. Můžete tento strach chápat jako neurotický, hloupý nebo nezralý, ale je pro něj dobré biologické vysvětlení. Během celé lidské existence jsou lidé nejlépe schopni zvládat krize a čelit nebezpečí s pomocí někoho jiného. Potřeba blízkých vztahů (attachmentů) je součástí naší přirozenosti.“ (Bowlby, 1973)

Bowlby - oblasti výzkumu

- 📄 Institucionální deprivace
- 📄 Tyto jedinci neměli v dětství možnost imprintingu žádné lidské postavy a vytvořit s ní láskyplný vztah.
- 📄 Kritická doba do 8 - 9 měsíců
- 📄 Možnost terapeutické intervence 18 - 24 měsíců

Bowlby - oblasti zájmu

 Separace (Bowlby, Robertson, 1952, 1957)

- **1. Fáze protestu**
- **2. Fáze zoufalství**
- **3. Fáze odpoutání od matky**

Langmeier, Matějček

Typy reakcí na ps. deprivaci z dětství u dětí v ústavní péči

(Langmeier, Matějček, 1974)

- **inhibovaný (pasivní)**
- **agresivní**
- **soc. hyperaktivní**
- **soc. provokující**
- **hledající náhradní uspokojení**

Mary Ainsworth

Mary Ainsworth

 Ainsworth: jak se liší typy výchovy ve smyslu rozvoje zdravého attachmentu

Mary Ainsworth

ovlivněna studiem attachmentu u opic

Ainsworth

 Vyvinula metodu „**Test neznámé situace**“
“**Strange situation test**“ - Test má 8
následujících sekvencí:

1. matka a dítě vchází do neznámé místnosti
2. matka si sedá a dítě má možnost volně se pohybovat

Ainsworth - pokrač.

3. Přichází neznámý člověk
4. Matka jde pryč, opouští dítě s neznámým člověkem
5. Matka se vrací zpět, cizí člověk odchází
6. Matka odchází, nechává dítě samotné v místnosti
7. Neznámý člověk se vrací
8. Cizí člověk jde pryč a matka se vrací

Ainsworth - pokrač.

📄 Pozorovala 1 roční děti a objevila 3 základní typy attachmentu

1. Bezpečné přimknutí.

Ainsworth - pokrač.

2. Úzkostné vyhýbavé přimknutí

Ainsworth - pokrač.

3. Úzkostné - ambivalentní přimknutí

Ainsworth - dokončení

 V roce 1986 přidán (Main, Solomon, 1986)
ještě jeden typ:

4. Přimknutí desorientované - desorganizované

Ainsworth - pokrač.

Trvalost vzorců chování

 Opakované výzkumy:

- zjistilo se, že děti klasifikované v 1 roce jako bezpečně přimknuté se takto chovaly až do 15 let.

Trvalost Attachmentu - dospělost

- Dospělí mají určité představy a pocity o vlastním attachmentu a jejich postoje ovlivňují způsob, jakým jednají se svými dětmi

 1997 Main, Goldwyn

Trvalost attachmentu - dospělost

- 1. Autonomní respondenti**
- 2. Odmítající respondenti**
- 3. Stále se soustředující na dosažení attachmentu**

Bowlby + Ainsworth shrnutí

- 📄 Nový pohled na chování dětí;
- 📄 Podnítili stovky výzkumů: zejm. metoda Ainsworthové - jednoduchá metoda, umožňující predikci chování;
- 📄 Nový pohled na lidské vztahy.

Bowlby + Ainsworth shrnutí

 Jay Belsky (1999)

 Kagan (1984)

Attachment k otci

M. Mahlerová - raná stadia vývoje ega

 Psychoanalytický pohled na vývoj člověka

 Rozvoj vztahu s matkou:

1. Autistická fáze

M. Mahlerová

2. Fáze symbiotická (asi ve druhém měsíci)

M. Mahlerová

3. Separálně - individuační fáze (S-I) (4.-5. měsíc)

- diferenciační
- praktikující
- znovusbližovací
- objektní stálosti

Vztah matka - dítě

 Dvojná vazba (double bind): narušení rovnováhy, porucha v oblasti komunikace, která není jasná a jednoznačná.

- Matka poskytuje dítěti vzájemně se vylučující informace (svým projevem ubezpečuje dítě o své lásce a zároveň ho odstrkuje).
- jedno sdělení bývá verbální druhé nikoliv;
- dítě není schopno porozumět a reagovat.

A spiral-bound notebook with a light beige, textured cover. The metal spiral binding is visible on the left side. The text "Předškolní období" is printed in the center of the cover in a dark red, serif font.

Předškolní období

Motorický vývoj

 Změna proporce těla

 Skeletární zrání

 Lateralizace

 Motorický vývoj – koordinace s dalšími schopnostmi

 Stále větší automatizace

Motorický vývoj

 2 roky

 **Chůze, běh – s
nohama od sebe**

 **Snaha uchopit
předměty oběma
rukama**

 3 roky

 **Nohy blíže u sebe
během chůze i běhu**

 Pohyb celkově hladší

 Úchop jednou rukou

Motorický vývoj

📄 4 roky

📄 Umí měnit rytmus chůze

📄 Umí přeskakovat překážku

📄 Větší fyzická síla,
koordinace

📄 5 roků

📄 Umí jít a držet rovnováhu
i za ztížených podmínek

📄 Jednoduše přeskakuje
překážku

📄 Umí si zapnout knoflík,
zip, někdy i tkaničky,
nůžky, štětec...

Jemná motorika

 Stále problém s přesnou jemnou motorikou

Učení a motorika - podmínky pro rozvoj motoriky

1. Připravenost
2. Procvičování
3. Pozornost
4. Motivace
5. Zpětná vazba

Kognitivní vývoj

Jean Piaget

Předoperační myšlení

Pokroky v mentální reprezentaci

 Jazyk

 Myšlení

Hra „na něco“

Vývojové determinanty

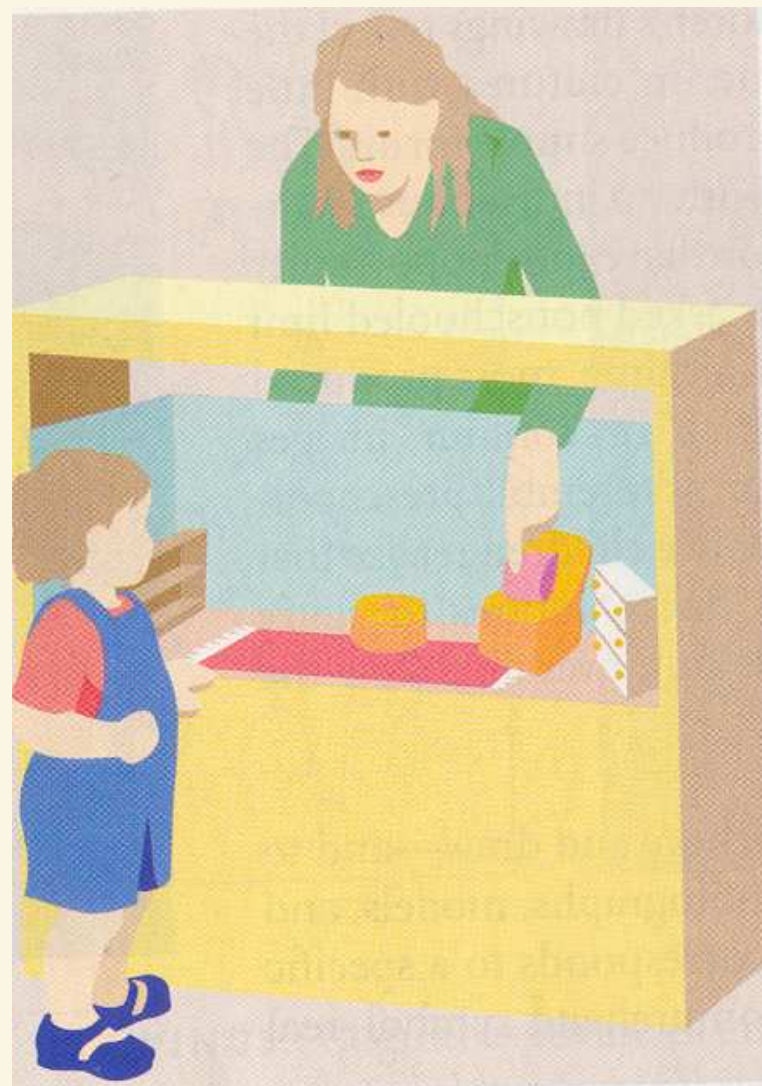
- Postupná nevázanost na realitu
- Menší orientace na sebe
- Komplexnější schémata

Dvojitá reprezentace

2 leté děti X 3 leté děti

Dvojité reprezentace

- ☰ schopnost vidět symbolický objekt jako objekt a jako symbol – snímek místnosti
- ☰ nedovedou odlišit, že model je jak domeček pro hračky, tak model skutečného domečku

Kresba - Dvojitá reprezentace

 Vývoj:

 1. čmárání

 2. obrazová hodnota kresby

 3. schématické kresby

Vývoj kresby

 čmárání

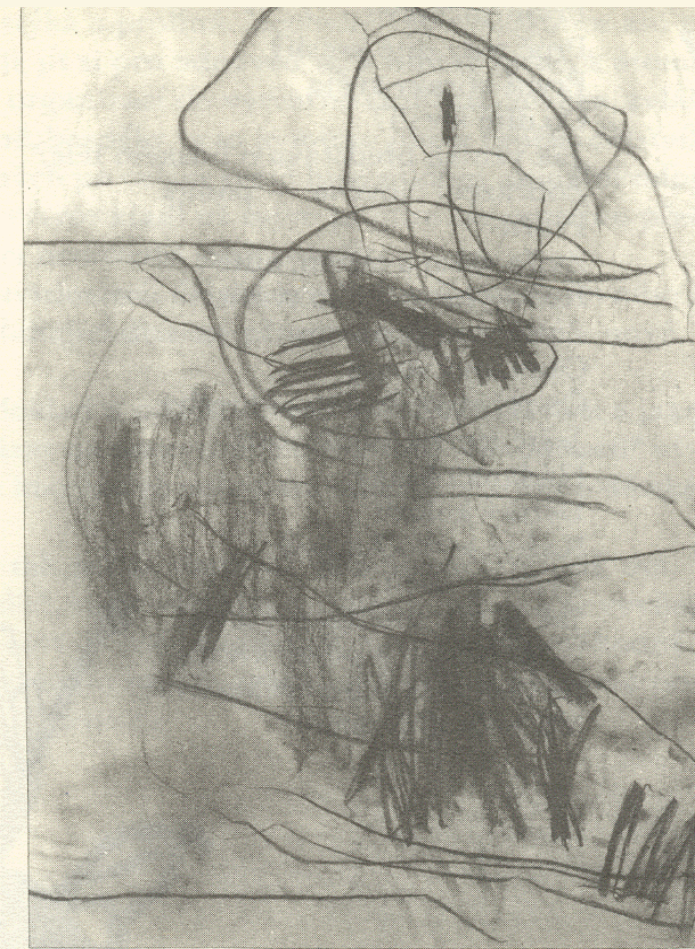
 3 roky- stádium tvarů (6)

 kombinace tvarů

 seskupování tvarů

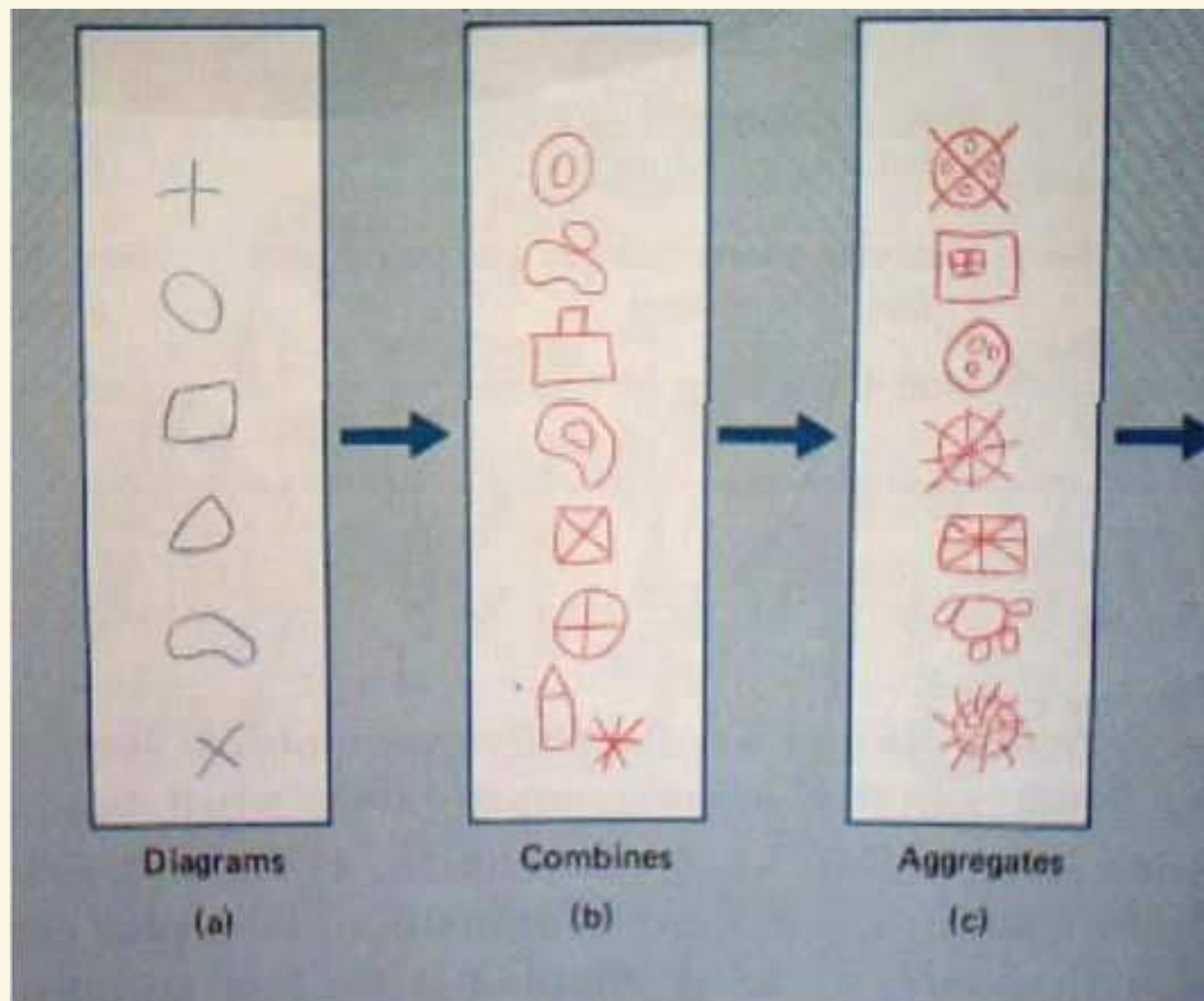
 4-5 roků stádium obrázků

Čmárání – 2 roky

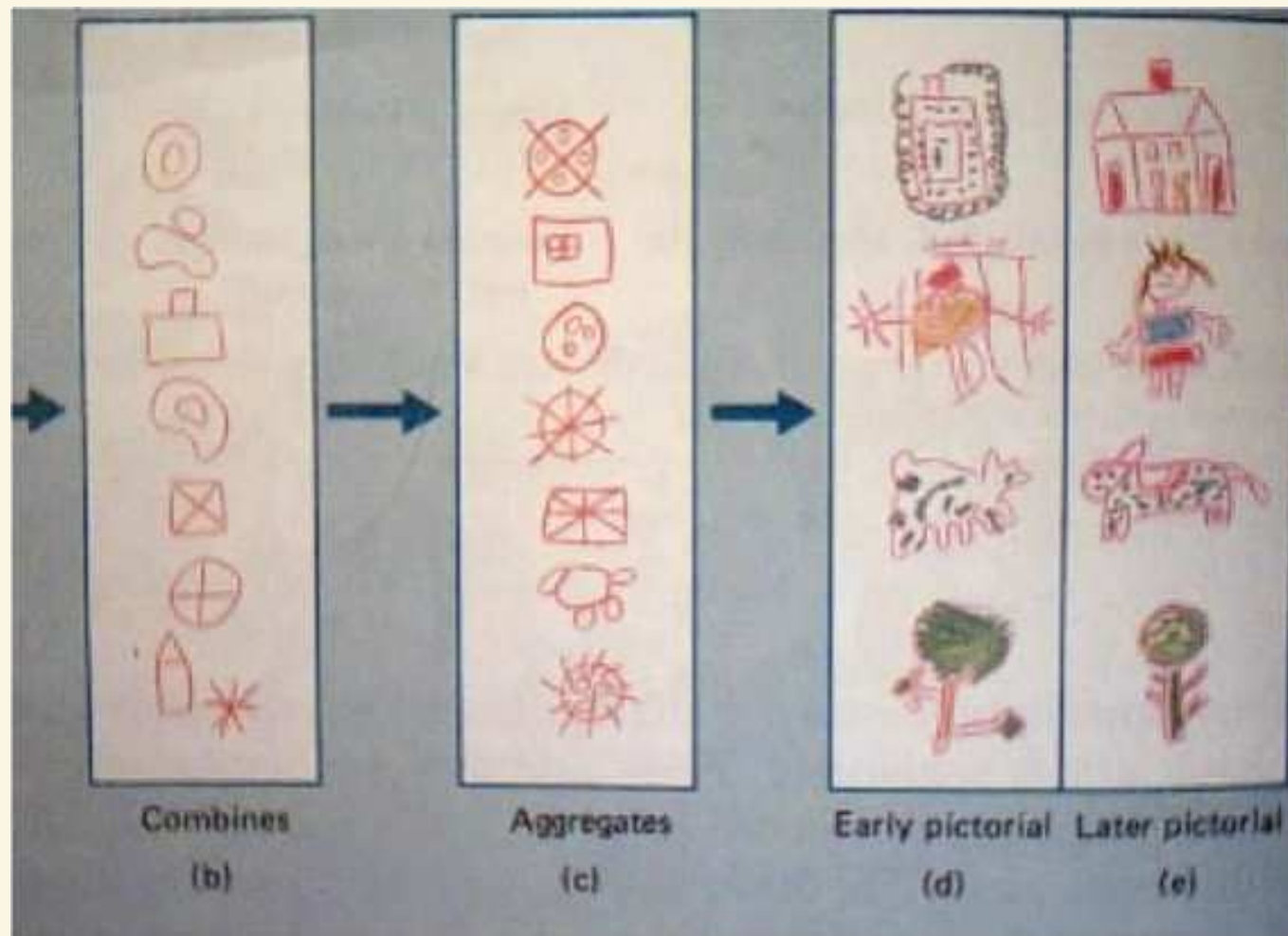

Vývoj kresby- Kellogg

Vývoj kresby- Kellogg

Kresba lidské postavy

📄 3,5 roku – obličej

📄 ruce nohy – cefaloid, hlavonožec

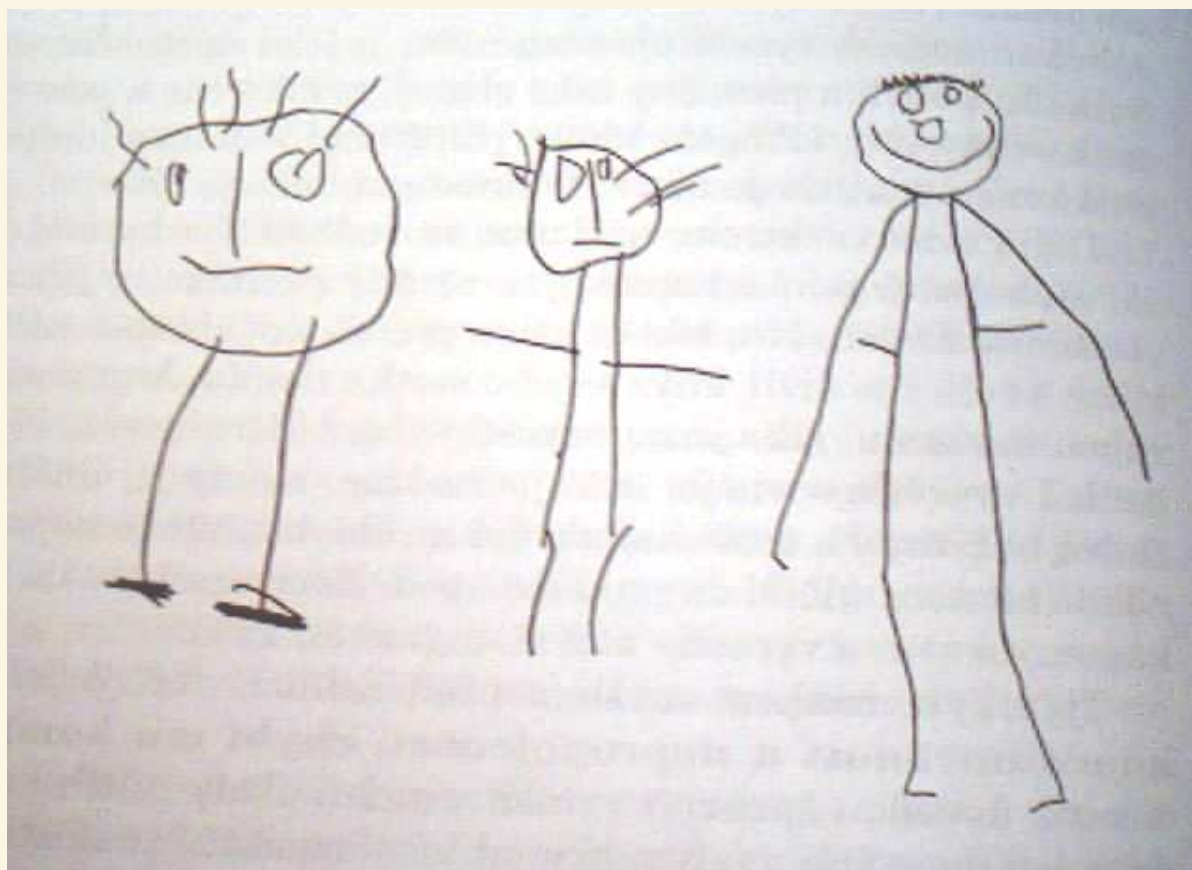
📄 oči, ústa, nos, vlasy

📄 trup – ne vždy

Kresba postavy

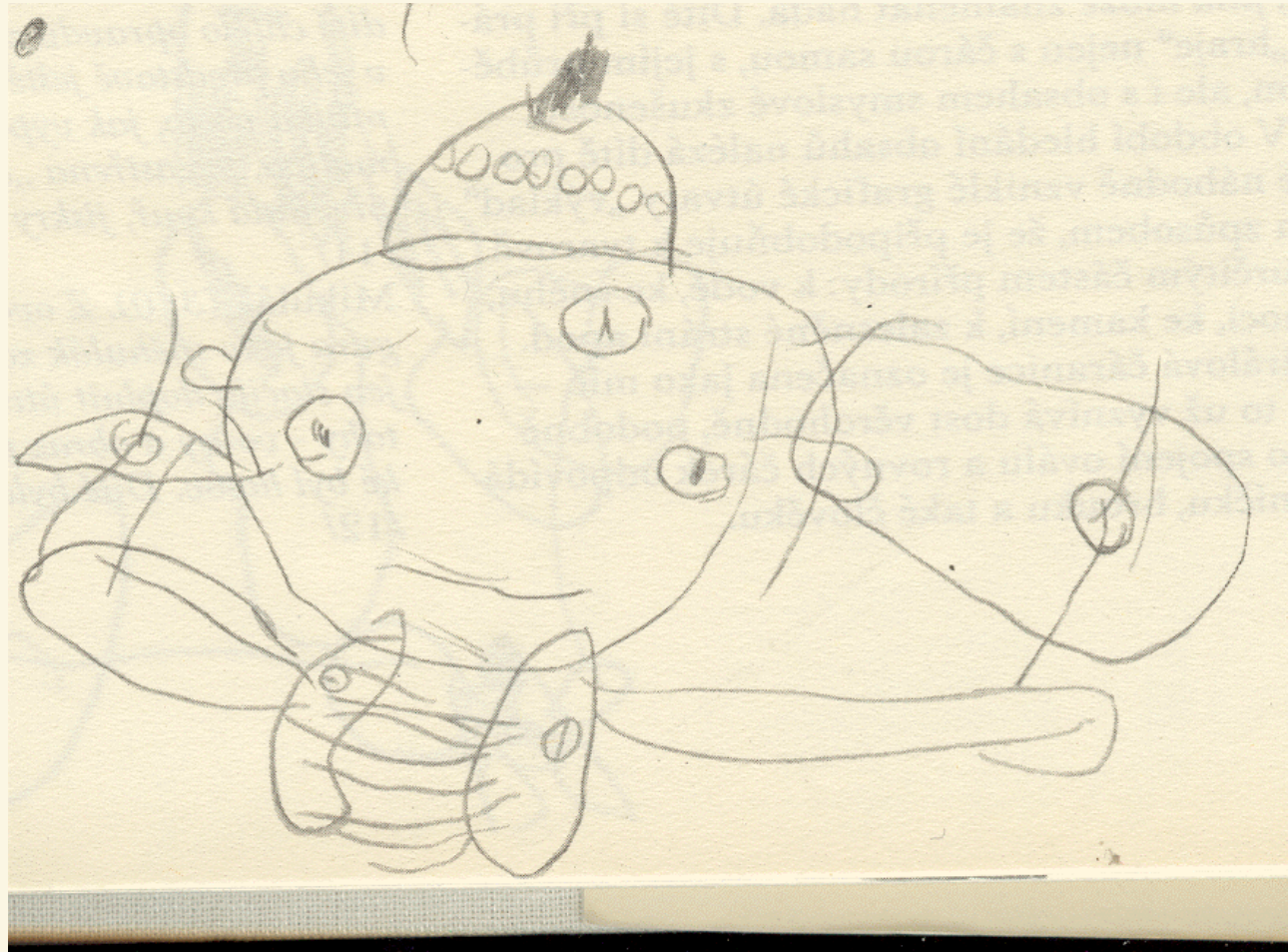

Kresba postavy

„Holčička s čepičkou“

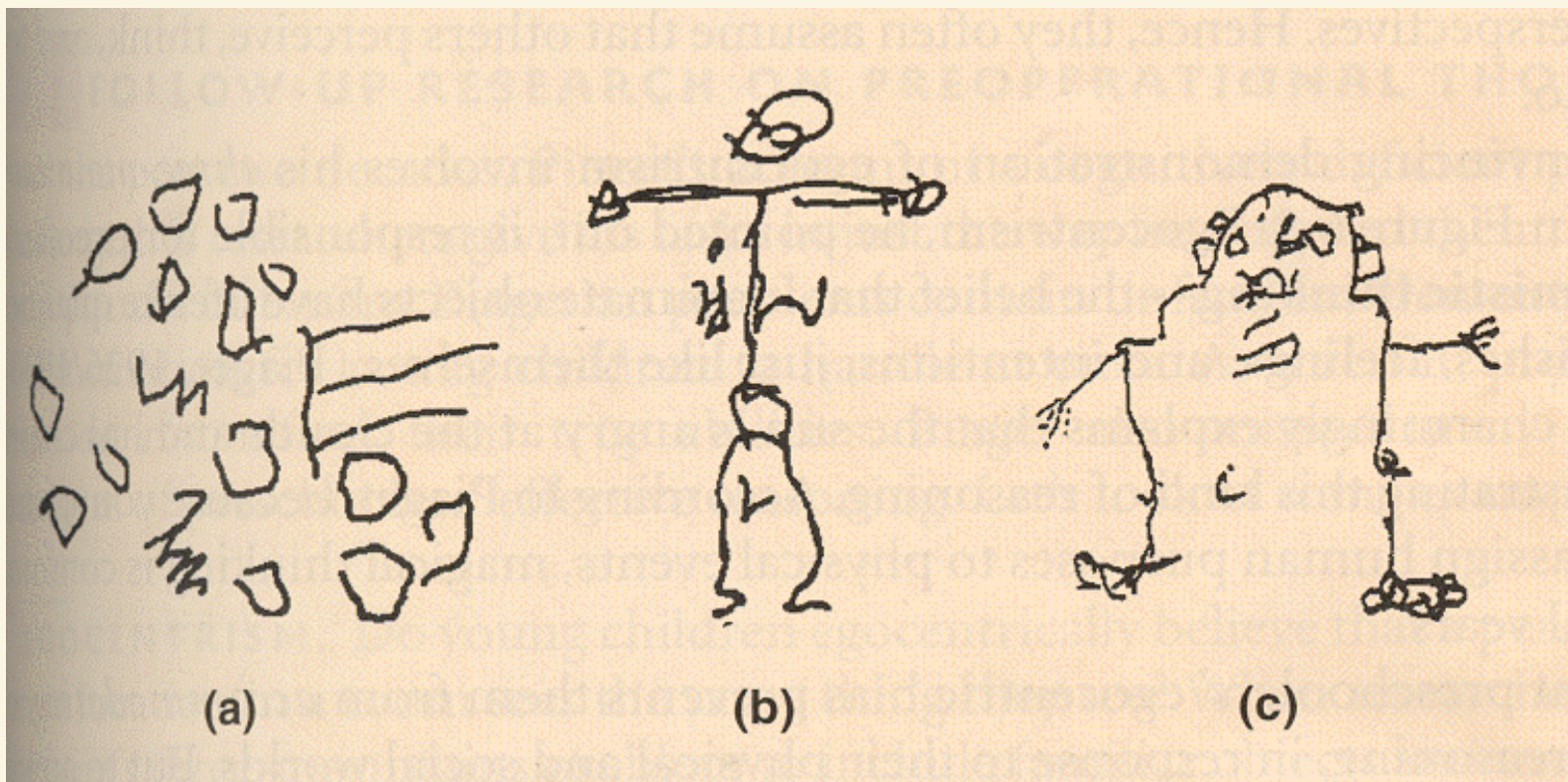
Kresba postavy

- 📄 po 5. roce - kresba dvojdimenzionální
- 📄 trup
- 📄 6 roků – detaily- oblečení znaky průhlednosti
- 📄 7 roků – zpřesnění proporcí – umístění i velikost
- 📄 8 roků – profil
- 📄 9 roků – pohyb
- 📄 10 roků - stínování, perspektiva

/20/

Vliv nácviiku – Nová Quinea 15 let

Předoperační myšlení

Kognitivní vývoj

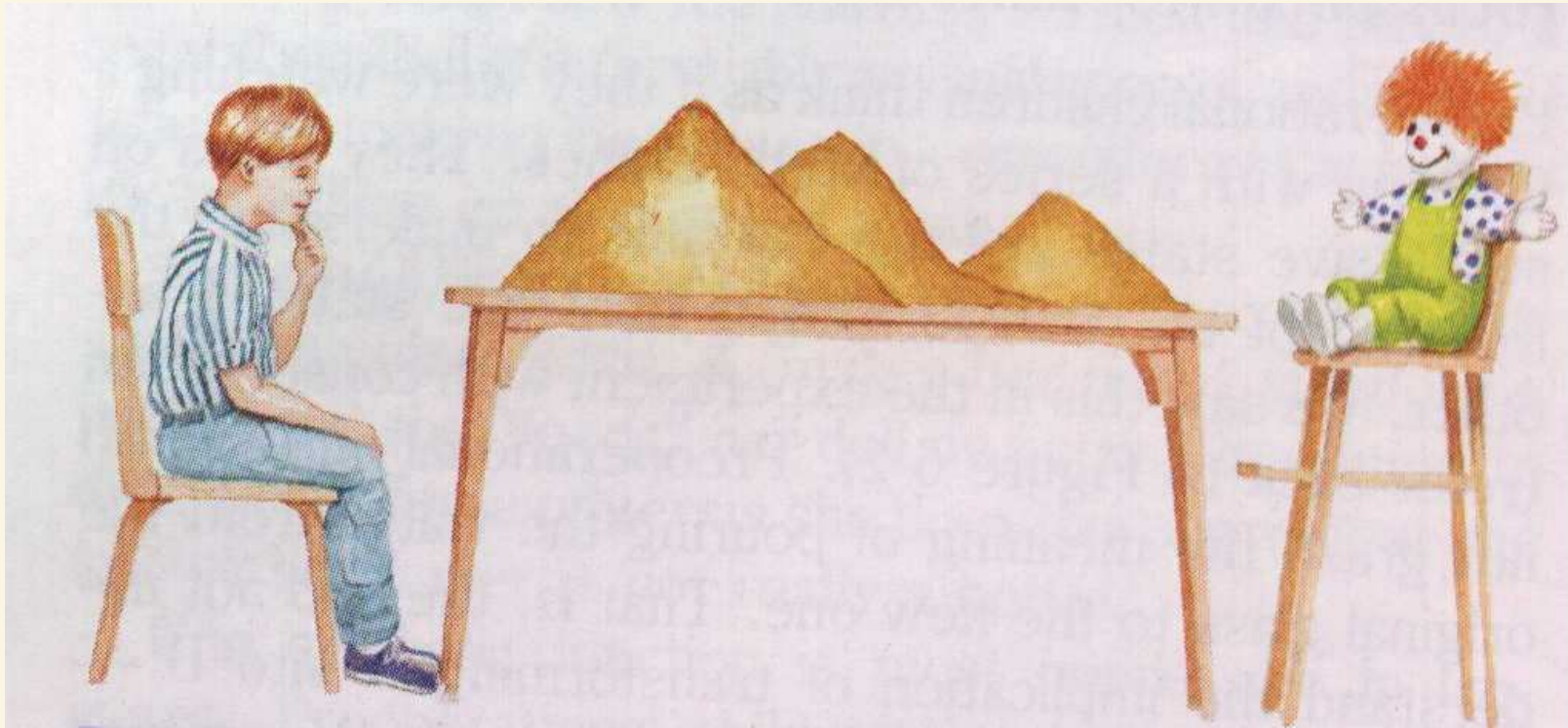
J.Piaget: Názorné, intuitivní myšlení

1. Egocentrismus

1. Neschopnost vnímat a popsat perspektivu druhého člověka
2. Egocentrismus v řeči

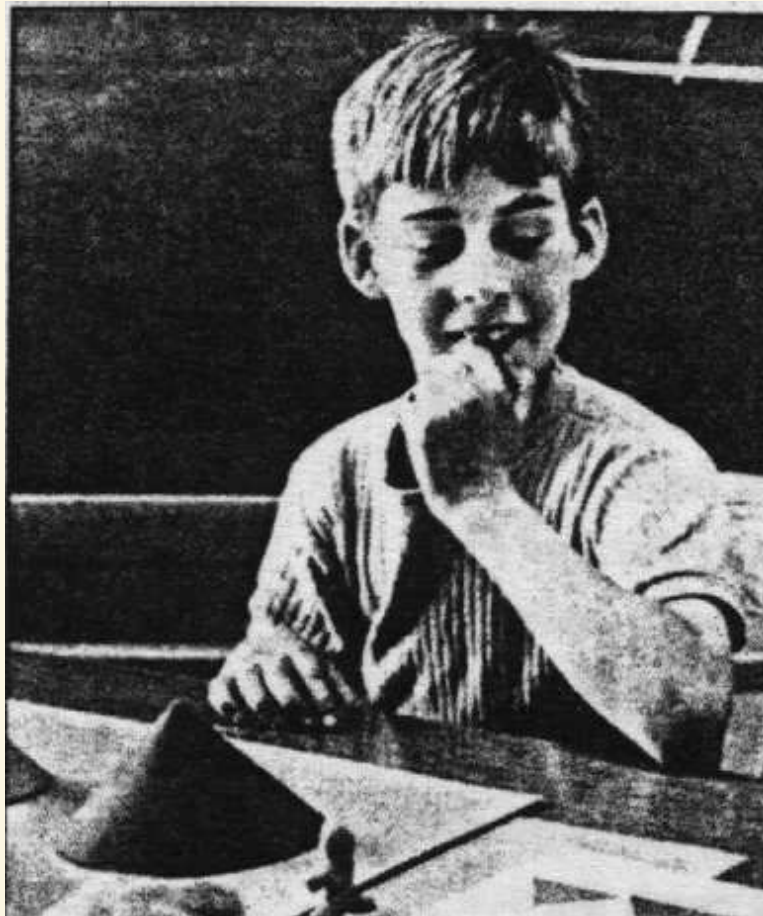
Piaget's experiment

Kognitivní vývoj

J.Piaget: Názorné, intuitivní myšlení

Kognitivní vývoj

J.Piaget: Názorné, intuitivní myšlení

- Dítě není schopno se oprostit od vlastní představy.
- Nejde o sobectví, ale jde o centralizaci u těchto malých dětí. Jsou zaměřeni na vlastní pohled a nejsou schopny vnímat simultánně pohled jiný.

Kognitivní vývoj

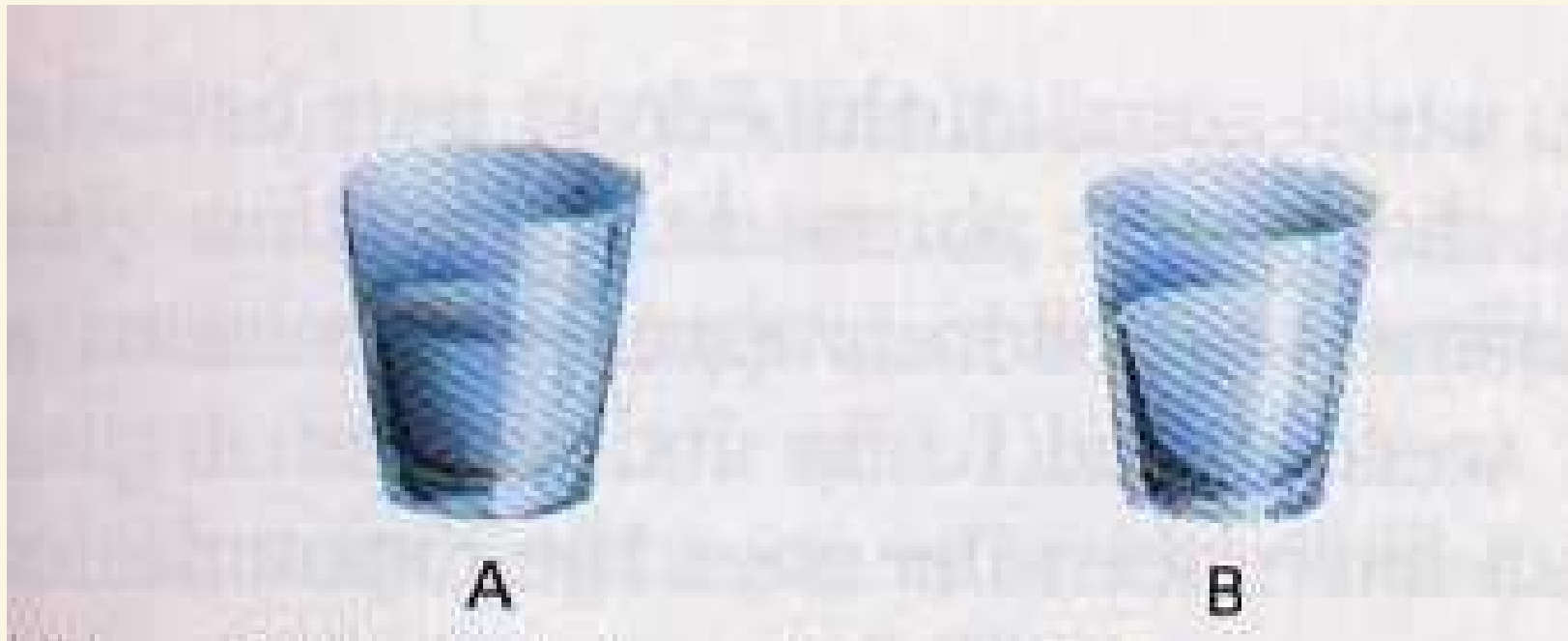
J.Piaget: Názorné myšlení

1. **Egocentrismus** → **Centralismus**
2. **Animismus**
3. **Fenomenismus**
4. **Magičnost**
5. **Antropomorfismus**
6. **Artificialismus**
7. **Absolutismus**

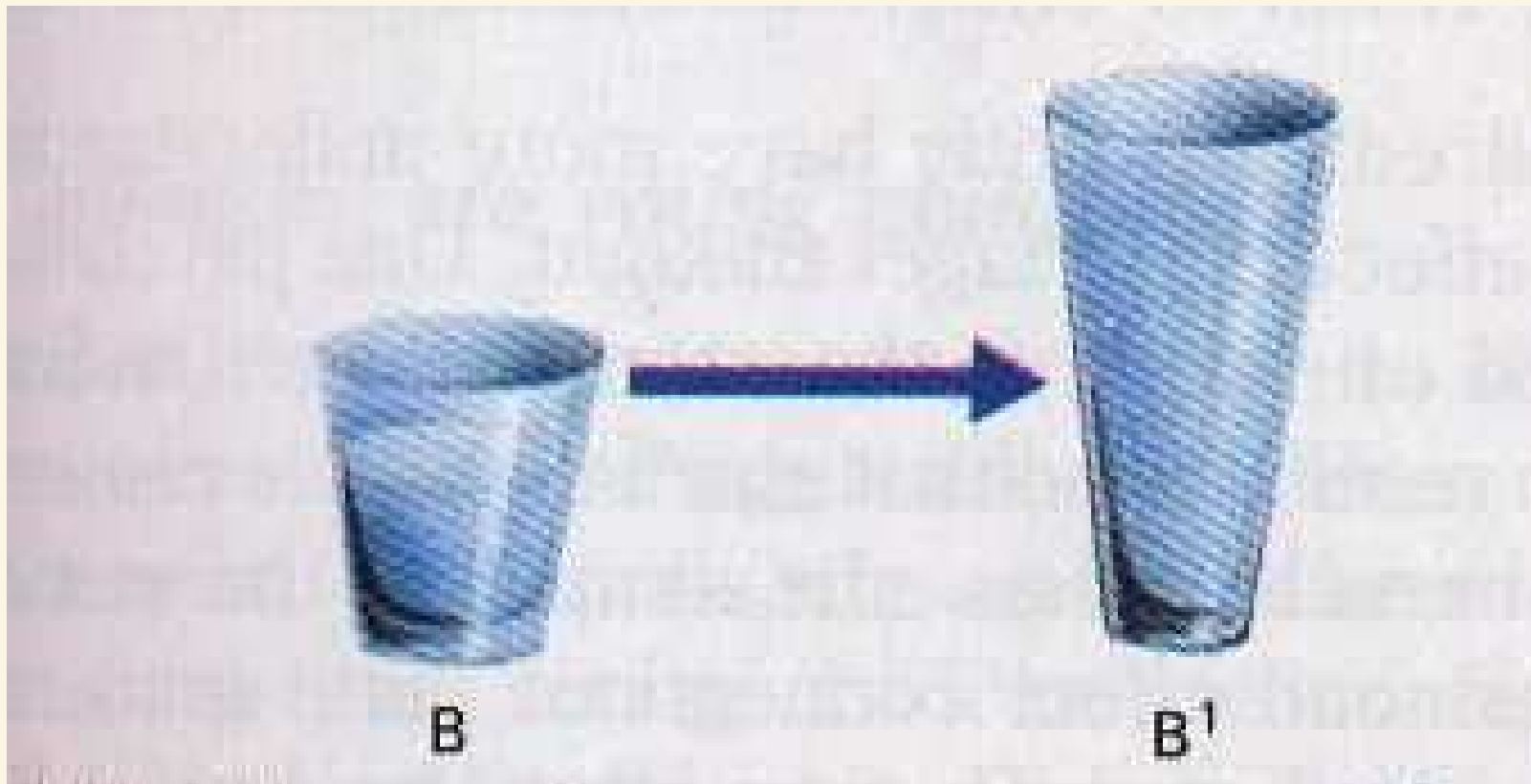
2. Neschopnost konzervace

Experimenty – konzervace množství

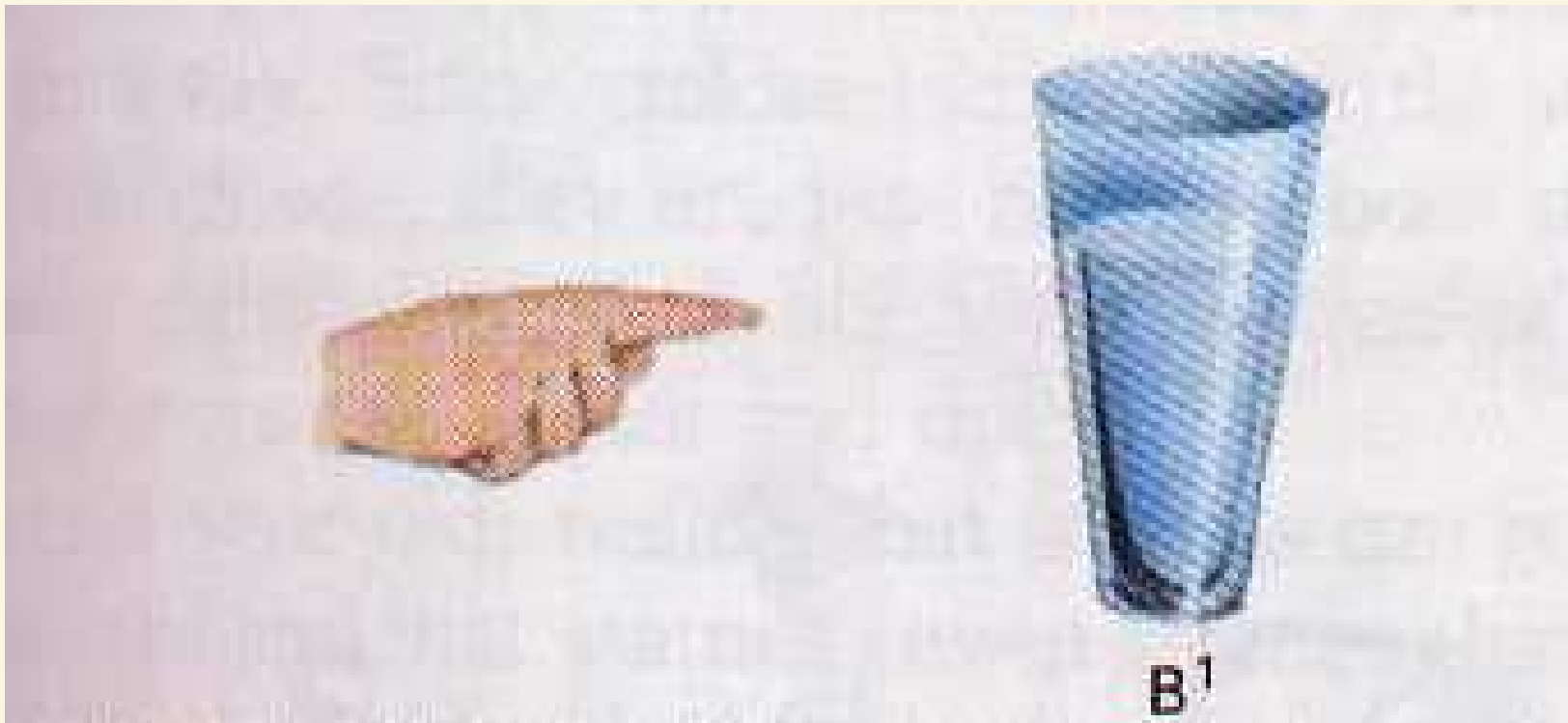
Experimenty – konzervace množství

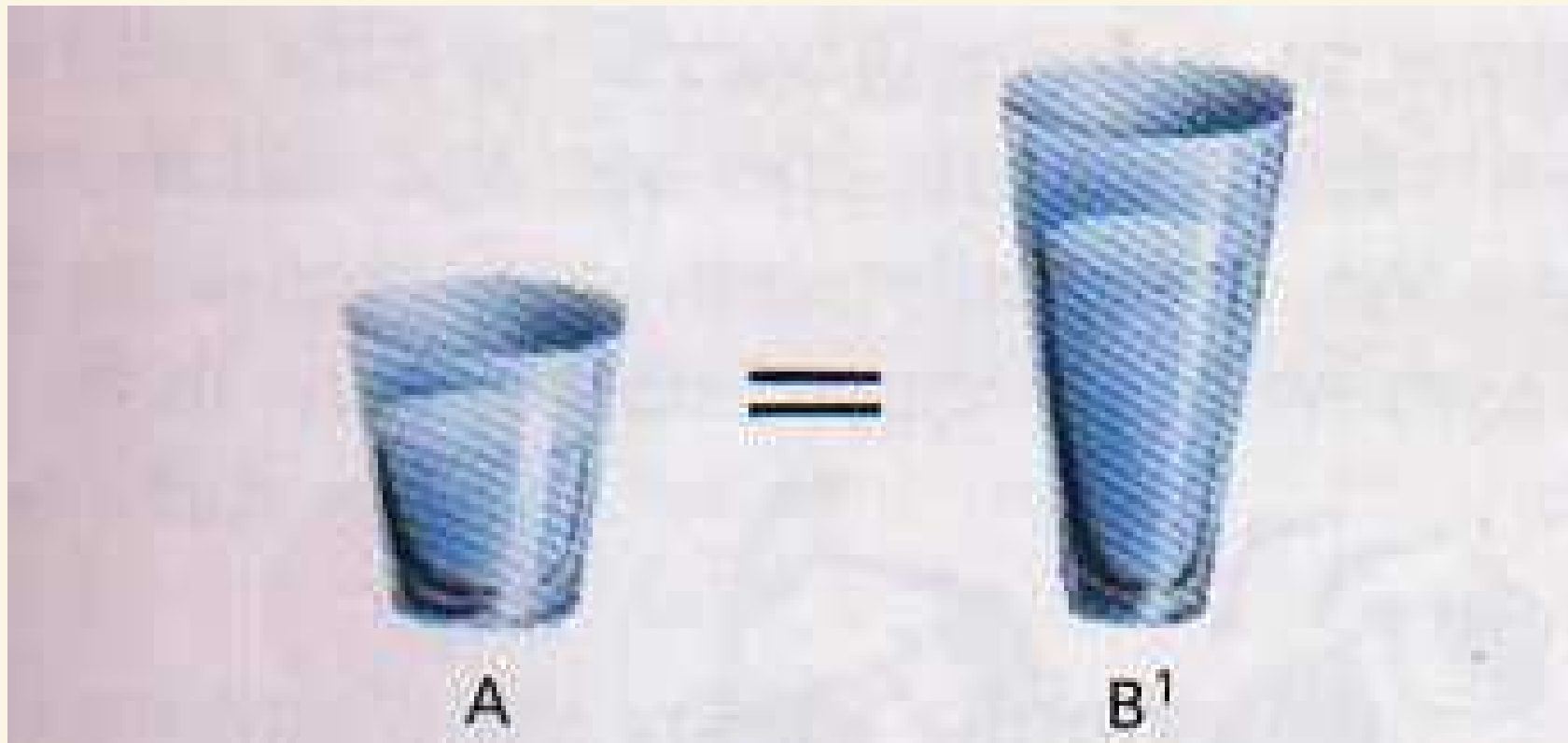
Experimenty – konzervace množství

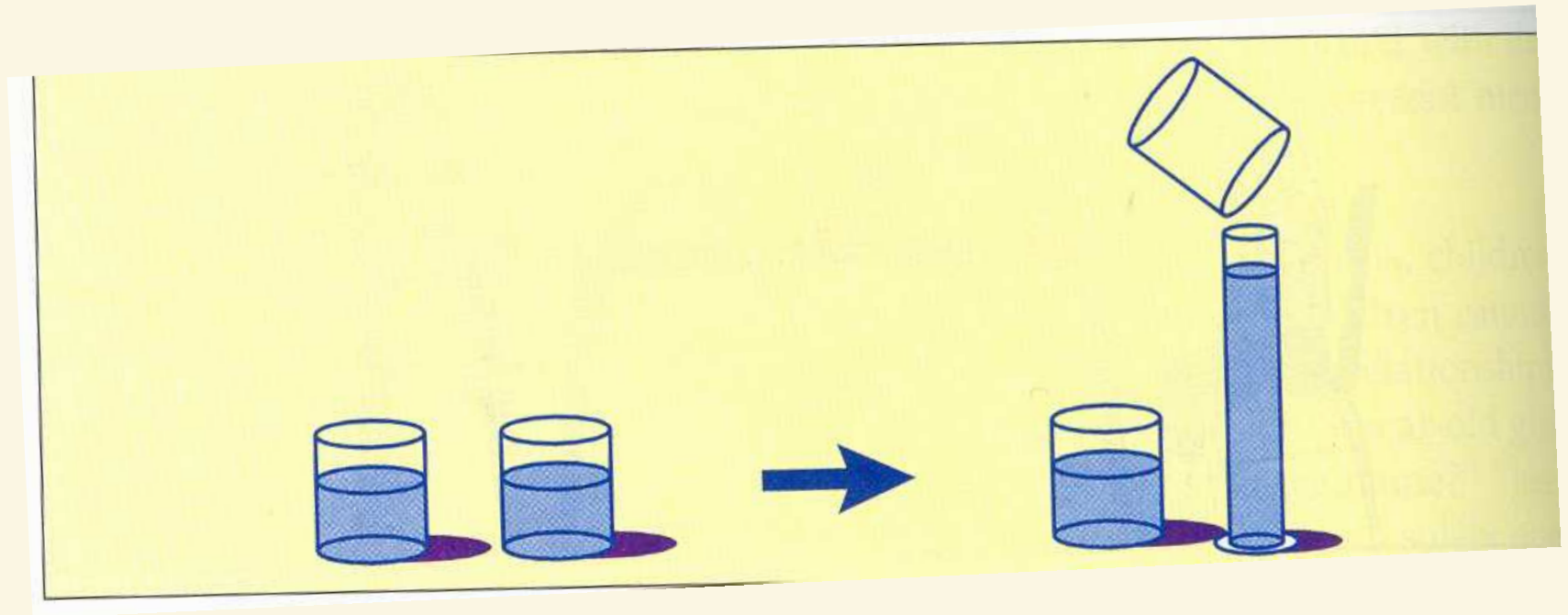

Experimenty – konzervace množství

Experimenty – konzervace množství

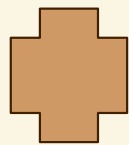

Experimenty – konzervace množství

Interpretace:

- Dítě má zachován obrysový pojem zachování jednotlivého předmětu, ale ne zachování množiny předmětů
- Dítě je uváděno v omyl zvýšením hladiny nebo tenkostí sloupce

Neschopnost ireversibility

Experimenty – konzervace množství

- Centrace a decentrace
- Když přeléváme do užších a užších - dítě prohlásí „ *to je míň, je to moc tenké*“ - provede opravu v centraci na výšku tak, že decentruje pozornost k šířce.

Experimenty – konzervace množství

- Schopnost uvažovat o obou relacích současně vede k vyvození zachování množství
- v **operačním období (dle Piageta)**